

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

232 ק"פ 098 פסוק קצו"ט תש"ע ה' תלפ"ח

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,

ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: סוד המח היהודי

סוגיה לפרטי פרטים, עם ירידה לרזולוציות הנמוכות ביותר, היא זו שהפכה את היהודים לחוקרים טובים יותר גם בתחומים אחרים כמו פיזיקה, רפואה או כלכלה.

קרוב לודאי שהדבר הזה נכון, אבל מצינו יהודים חכמים שלא למדו גמרא ובכל זאת היה להם ראש גאון, כמו למשל אלברט איינשטיין ודומיו. ממילא חייבים לומר שיש סוד אחד למח היהודי. ונראה לומר שיש סוד עמוק יותר במוח היהודי, בשנת 1913 נפתח בעיר קייב בירת אוקראינה משפטו של מנדל ביליס ששלטונות רוסיה הצארית העלילו עליו כי רצח ילד נוכרי כדי להשתמש בדמו למטרת פולחן דתי (וכתב הגאון רבי אלחנן וסרמן ה"ד, שלא לחינם מעלילים עלינו היהודים שאנחנו שוחטים ילדים גויים לצורך הדם אלא זה בא לכפר על חטא מכירת יוסף שטבלו את כתונתו שלו בדם).

הכמרים ומומרים שונאי ישראל נרתמו לדלות מספרי הש"ס רמזים על "מצות הדם" ועל הגישה המתנשאת שלהם כלפי אומות העולם, בין השאר הובא על ידם מאמרו של רבי שמעון בן יוחאי במסכת יבמות דף סא. שקברי הגויים אינם מטמאים באוהל המוקם על גביהם שנאמר בפרשת "חוקת" "אדם כי ימות באוהל כל הבא אל האוהל וכל אשר באוהל יטמא שבעת ימים", אתם קרויים "אדם" ואין הגויים קרויים "אדם".

הקהילה היהודית הגדולה ברוסיה הבינה שזה לא משפט פרטי נגד מנדל ביליס האיש, אלא היהדות כולה הושבה כאן על ספסל הנאשמים, כיון שכך פנו ראשי הקהילה לעורך הדין היהודי הדגול אוסקר גרוזנברג שיקבל עליו לשמש סגור במשפטו של ביליס, והלה נרתם לתפקידו הקשה במלוא כשרונותיו והצליח למוטט את "בנין הקלפים" שהקימה התביעה במשך יותר משנתיים.

במאבקי המשפטי נעזר ער"ד גרוזנברג בחבורת רבנים ומלומדים בראשותו של רבי יעקב מזא"ה (מזרע אהרן הכהן) שכיהן אז כרבה של מוסקבה הבירה אשר עמדו בכבוד נגד כל ההשמצות, אולם תשובה נאותה לאותו מאמר "אתם קרויים אדם" לא ניתנה, וכל התשובות נדחו גם על ידי השופטים.

יום אחד קיבל הרב מזא"ה מכתב מאת רבי מאיר שפירא הצעיר, שכיהן אז כרבה של גאלינה ובו תשובה לשאלה אתם קרויים "אדם", על פי דברי הגמרא במסכת שבועות דף לט. כל ישראל ערבים זה בזה, גורלו של כל יהודי בודד הנותן בצרה כל העם היהודי דורש לשלומו ומפעיל מירב המאמצים לעזור לו, לכך מתכוונים חז"ל "אתם קרויים אדם", שכן יחודו של השם "אדם" הוא בכך שאין לו לשון רבים בניגוד לשמות "איש" ו"גבר" שיש להם לשון רבים "אנשים" "גברים" "אתם קרויים אדם" שממע אתם חשים עצמכם תמיד כאיש אחד, וכאשר מעמידים למשפט את מנדל ביליס מתייצבים לצדו המוני היהודים החרדים לשלומו ודואגים לגורלו, מה שאין כן אצל הגויים אפשר לקרוא להם "אנשים" או "גברים" כיוון שאינם חשים שותפות גורל עם כל פרט ולכן אינם קרויים "אדם".

אחד מהדברים הפלאיים הוא "הגניוס היהודי" או במילים אחרות "המח היהודי", גם הגויים מודים שהיהודים הרבה יותר חכמים מהם, ה'איי קיו' – מנת המשכל של היהודים גבוהה הרבה יותר מכל גוי ממוצע, מדוע? ממה נובעת חכמת היהודי על פני חכמת הגוי?

מספרים, כי פעם מושקה היהודי נסע לו בקרון הרכבת וכירסם להנאתו ראש של דג קרפיון. לפתע פונה אליו שכנו לספסל, סטפן הגוי בשאלה. "אמור לי מושקה, מדוע היהודים חכמים?"

הציץ בו מושקה מבעד לערימת עצמות הקרפיון ואמר: "זהו סוד כמוס, סטפן. סוד עתיק".

"באמת?" נדלקו עיניו של סטפן, "אתה חייב לגלות לי. לא אגלה זאת לאיש!".

"לא" הודיע מושקה "לא אגלה בשום אופן".

אחרי תחנונים רבים הואיל בטובו מושקה לגלות לסטפן את הסוד העתיק, אחרי שהשביע אותו חמש פעמים שלא לגלות את הסוד לאיש. "אם אתה רוצה להיות חכם" לחש מושקה בדרמטיות "עליך לאכול כל יום ראש של קרפיון!!"

"באמת" הזדקף סטיפן ונעץ זוג עיניו בוערות בדג הקרפיון "אולי תתן לי חתיכה מהדג?" התחנן.

"לא!" אמר מושקה. בשום אופן לא אתן לך מדג זה.

"אשלם לך חמש קופיקות" לחש סטיפן.

"חמש קופיקות?" רטן מושקה "בשום אופן".

"עשר" "לא" עשרים "לא", "שלושים", "טוב", אמר מושקה "שלושים זה בסדר".

שקל סטפן את שלושים הקופיקות למושקה, ובלע את חתיכת הדג במהירות.

אך לפתע, באותו לועס את חתיכת הדג היקר בשמחה רבה, תפס סטפן את ראשו בבהלה ואמר: "אוי ואבוי, איזה טפש אני. הרי בתחנת הרכבת מוכרים חמש דגי קרפיון ברבע קופיקה. יכולתי לחכות כמה דקות ולקנות שק שלם ברבע מחיר!!!"

"יפה מאד" צחק מושקה "אני רואה שהקרפיון מתחיל להשפיע!!!"

לפני יותר משנתיים הופיע צוות של הטלוויזיה הדרום קוריאנית בישיבת פוניבז' המפורסמת בבני ברק. הצלם עבר בין עשרות השורות הצפופות, והתמקד בפניהם של הלומדים, באצבעות המונפות בתנועת סיבוביות, במצח הצעיר חרוש הקמטים, ובאווירת ההוד השוררת בחלל.

הקוריאנים כבר יודעים מה שחוקרים רבים יודעים. תרבות הלימוד של העם היהודי, שהתבססה בישיבות הקדושות במשך 3,500 שנים, היא זו שהפכה את היהודים לחכמים ומוכשרים יותר. קידוש אורח החיים הלימודי, הרצון להעמיק ולהבין כל

לפי זה נבין את ההבדל בין המח היהודי לגוי, היהודים כיון שהם מאוחדים הוא משורש אחד, ממילא המח שלי הוא לא רק המח הפרטי שלי, אלא גם של כל היהודים בעולם, כי אחד משפיע על השני, אנחנו בעצם אדם אחד, לכן גם יש לנו מח ענק שאף גוי לא יכול להתמודד איתו.

לפני שנים ספורות, כאשר זוג בני תורה השתדכו זה עם זה עז עזם לאחר כמה מפגשים בין בני הזוג והוחלט והוסכם בין המשפחות לסגור וורט, ומיד נערכו המשפחות לעריכת השמחה. למסיבת זו הזמנו ראש ישיבתנו של החתן, ועוד תלמידי חכמים משתי המשפחות, וברכו זה לזה, "ענבי הגפן בענבי הגפן, דבר נאה ומתקבל". והחתונה נקבעה לעוד שלשה חודשים.

אלא שכמה ימים לאחר ה"וורט", החתן חש שלא בטוב, ומיד הובהל לבית החולים, ולצער כולם נתגלה אצל החתן המיועד את המחלה הארוורה, ומיד נשלח לעוד סדרת בדיקות בכמה מכונים, אך ללא ספק, המחלה מקוננת בתוכו ללא הרף. הצוות הרפואי מיד איתר לו תור לעוד מספר חודשים, שבהם יתחיל בכל הליכי הכימותרפיה, ה' ישראלי.

הבחור שמתוך כבוד וחשיבה על זוגתו העתידי, ניגש לחותנו לעתיד, תוך שהביא בחיקו, "שטר מחילה" והודיע כי החליט לבטל את הנישואין בגלל האירוע המצער שעבר לאחרונה. לחותן כאב עד למאוד, נישק את החתן, וברכו בכל הברכות, וחש את הצער העמוק שאיבד את החתן לעתיד, אך מבחינה רציונאלית הסכים ליותר השידוך, מחוסר ברירה, והורה שהשטר יונח פה ובעזרת ה' הוא ואביו ישבו בערב ויחתמו בפני הרכב שלשה על "שטר המחילה".

אבי הכלה ניגש בעיניים דומעות לבתו וסיפר לה שהחתן היה פה, וביקש לבטל את השידוך מחמת מחלתו הקשה, ואמר לה שהוא שמח על גילוי לב המלא שהיה לחתן, ולא הסתיר זאת, וביקש לעודדה. הכלה השיבה באחת: "בשום פנים ואופן אני לא מוותרת על הנישואין! אם זה מה שנגזר עלינו לאחר ה"וורט", כנראה, שזה משמיימי, אני לא רוצה לצער ולאכזב אותו (את החתן) ולכן החתונה תתקיים כרגיל". האב ניסה להניא אותה מהדבר אך הכלה בעקשנותה חיובית לא וותרה.

לבסוף, הוחלט שהמחותנים ייגשו לקבל דעת תורה מכבוד מרן הגאון הצדיק הרב חיים קניבסקי שליט"א, הרב הודיע נחרצות שמסכים לשידוך בזמנו ובעתו, והוסיף שמעולם לא נתקל בעוצמה כזו של ויתור אחד לשני ואי-רצון לפגוע בצד השני, ובגלל זה פסק שהחתונה תתקיים במועדה ויהי רצון שהמחלה תלך כלא-היתה. והחתונה אכן התקיימה בשעה טובה ומצלחת ברוב פאר והדר.

כחודש לאחר החתונה נגש החתן לבית הרפואה להמשך "בדיקות", ומנהל המחלקה מילא פיו במים, החתן ניסה לשאול אותו, מה קורה? האם חלילה המחלה גברה? מנהל המחלקה הרגיעו, ואמר כי הוא חושש שהמחלה הגיעה למקום אחר בגוף, כי אינו מוצא אותה כפי שראה בבדיקה הקודמת לפני שלשה חודשים, מנהל המחלקה ביקש כי יעבור עוד סדרת בדיקות, לאחר שבועיים נגשו בני הזוג לבית החולים, מנהל המחלקה בראותו את הזוג נתמלא חיוך רחב, והודיע לזוג כי המחלה הארוורה נעלמה.

לאחר מכן, ניגשו שוב, בני הזוג, לרבי חיים קניבסקי שליט"א להודות לו ולספר את אשר אירע. אמר להם הרב שבמקרה הזה דעתו לא היתה כשיקול בידי שמים אלא טבע הגוף שאינו יכול לגבור על המחלה, אולם כאשר היתה אחדות ביניכם זה כבר שני גופים שבידם כן להתגבר על המחלה. זוהי כוחה של אחדות.

וזו מעלתם של עם ישראל והמח היהודי, כי כל גוי הוא נפרד ולכן זה מח אחד לעומת היהודים שהם מאוחדים והמח שלהם הוא מח אחד ענק של כל עם ישראל.

הסבר נוסף למח היהודי, הגמרא בבכורות (דף ח:) מספרת, על המפגש בין רבי יהושע בן חנניה וזקני אתונה, ועל שאלותיהם המזורות המצריכות עיון רב. אחת מהשאלות שנשאל רבי יהושע בן חנניה: "יש לנו באר בשדה, תוכל להביא אותה העירה?" "אין בעיה", אמר רבי יהושע, "תעשו לי חבל שעשוי מסובין, ואני אביא לכם את הבאר מהשדה לעיר...".

ואכן קשה להבין מה פשרו של הויכוח ה"מזור"? בודאי שישנה משמעות לטענת שני הצדדים, שאם לא כן התלמוד לא היה מזכיר אותו. השאלה היא אם כן, מהו תוכן הויכוח?

נראה לבאר, חכמי אתונה מבקשים מרבי יהושע להעביר את הבאר מהשדה אל העיר. הם יודעים שזוהי משימה בלתי אפשרית, אך כנראה שאין כוונתם לבאר שאנו מכירים, אלא לסוג באר אחרת.

הבאר מסמל את המים שנובעים מהתהום, ובעצם על הכשרונות המולדים שיש לכל אחד ואחד, שכן המשנה בעדויות אומרת, שהחכמה עוברת בתורשה, אז מאיפה באה החכמה היהודית, הרי

כולנו בני אב אחד אנחנו ואם לנו אין חכמה מוהיכן באה לכם החכמה?

עונה להם רבי יהושע: תביאו לי חבל שעשוי מסובין. מה כוונתו? סובין נוצר מפסולת החיטה. כלומר הסובין מסמל את הצרות הנוראות שעברו ישראל בגלות, ודוקא הצרות וההתמודדויות שעברו ישראל במשך הגלות הם גרמו להם לפתח את השכל, והראיה שהמדינה אם הכי פחות מפרסי נובל, היא שוייץ, כיון שאין בה מלחמות ולחצים, היא אינה רואה צורך לפתח דברים. (כמו למשל כיפת ברזל, דבר שפותח מחמת ההכרח של הטילים).

כמו שאומר הפסוק "צרות לבבי הרחיבו" הצרות שבאות לאדם מרחיבות את לבו ומחכימות אותו, ולכן היהודי מחמת הצרות שעבר, הם אלו שגרמו שרמת המשכל שלו תהיה גבוהה יותר מאשר אומות העולם.

בחור שעבר תקופה קשה הגיע בוכה לאביו שיעזור לו, אביו שראה בצער לקחו אל המטבח לקח שלושה סירים שם בהם מים, בסיר אחד שם תפוחי אדמה, בשני ביצים ובסיר השלישי פולי קפה, והדליק את האש מתחתיהם.

כעבור עשרים דקות חזרו וראו מה יצא מהתבשיל בסירים: הסיר הראשון שהיה בו תפוחי האדמה, התפוחי אדמה התרככו, לעומת זאת הביצים התקשו, ואילו הפולי קפה הפכו את כל המים לקפה טעים.

שלשתם עברו חוייה לא נעימה של רתיחה במים רותחים, וכל אחד מהמוצרים האלה הגיב בצורה אחרת, התפוחי אדמה התרככו, לעומת זאת הביצים נתקשו, ואילו הפולי קפה הפכו את כל המים לקפה טעים.

כשאתה עובר תקופות קשות אתה צריך להחליט מה אתה רוצה להיות? כמו תפוחי אדמה? שמתרככים ונופלים. או כמו ביצה, שרק מתחזקת יותר. שהקשיים באים לחזק אותך. אבל השאיפה היא להיות פולי קפה שלא רק שהם עם עצמם אלא הם גם משפיעים על אחרים.

אומר החתם סופר שבליל הסדר שמים בקערה ביצה ואוכלים אותה, כדי לרמז לעם ישראל שנמשלו לביצה, ללמד, שהקשיים והגלות שהם עוברים לא רק שאינם פוגעים בהם, אלא להיפך הם מתקשים והם נהיים טובים יותר, חכמים יותר.

סיבה שלישית לחכמתו של היהודי על הגוי, עם ישראל הוא עם ה' אנחנו רואים בבית המקדש היה מקום לשכת הגזית, מקום ישיבת הדיינים, ללמד, שמקור החכמה הוא מבית המקדש, לכן אומרת הגמרא בסוטה (מח:): רבי אליעזר הגדול אומר: מיום שחרב בית המקדש שרו חכמיא למהוי כספריא וספריא כחזניא וחזניא כעמא דארעא ועמא דארעא אזלא ודלדלה. ע"כ.

וכמעשה שהביא הרמ"א בספרו תורת העולה, שאפלטון שהיה בזמן חורבן בית ראשון בא אל ירושלים אל מקום המקדש, וראה את ירמיהו בוכה שם על חורבנו ושאל לו האתה חכם היהודים למה אתה בוכה על עצים ואבנים שנחרבו? אמר לו ירמיהו: יש לך ספיקות בענייני החכמה שלך שאי אתה יודע פתרונם, שאל לי ואני אתן לך פתרון על שאלתך. ושאל לו כמה דברים שהתקשה בהם, וירמיהו פשט לו תיכף ומיד. ואמר לו אפלטון, א"כ שאלתי הקודמת למה אתה בוכה על עצים ואבנים יקשה ביותר שאני רואה שאתה חכם בכל החכמות ולמה אתה בוכה על עצים ואבנים? השיב לו ירמיהו: הראית שאני תרצתי לך כל הקושיות, תדע שכל החכמה הזאת באה לי מכח אותם עצים ואבנים, היינו בית המקדש, ולכן שפיר תבין שיש לבכות עליו וזהו כנ"ל דביהמ"ק ה' מקור החכמה.

נמצא כי הסיבה לחכמה היא החיבור אל בורא עולם, לכן מצינו במדרש תלפיות דבר מענין שיש הבדל בין מספר השיניים של היהודי למספר השיניים של גוי, שליהודי יש שלושים ושתים שיניים לעומת הגוי שיש לו רק ל"א. והביאו לזה רמז, ולב"ן שיניים מחלב, וכל ערל ל"א יאכל בו, ואמרו פעם לפרש מה שאומרים בהגדה: אף אתה הקהה את שיניו, כיון שכפר הרי אינו יהודי לכן עוקרים לו את השן הנותר.

ומדוע ליהודי יש דוקא ל"ב שיניים? אלא כנגד ל"ב נתיבות חכמה, רק היהודי קשור אל ל"ב נתיבות החכמה מקור החכמה האלוקית.

לכן נאמר אצל הנחת תפילין: "למען תהיה תורת ה' בפיו", היינו התפילין יסייעו לך בהבנת לימוד התורה, כיון שעל ידם אתה זוכה להתחבר ולהיזדבק בה', וממילא גם חכמתך תעלה. וכך כתב בספר טהרת המים (מערכת ת' אות ס"ו) בשם ספר חוקי חיים, שסגולת הנחת תפילין להביא שכל לאדם. כיון שעל ידה נקשר לבורא עולם - מקור החכמה.

לכן שלמה המלך שבונה את בית המקדש, הוא גם זוכה לתואר של החכם מכל האדם.